

Musí byť dráma dobra?

Stanislav Hvozdík

Nie tak dávno v RTVS bola informácia a záber o týraní dievčata v Kropáčoch. Ako vieme, týranie bolo zistené v päťdesiatich rokoch v Ruzyni, Leopoldove a iných totalitných väzniciach. V totalite politický systém nanucoval ľuďom nový typ vedomia a svedomia, ktoré malo nahradiť svedomie založené na kresťanstve. Preto nebol problém obviniť ľudí aj nevinných. Previnili sa tým, že sa riadili kresťanskými mierami svedomia. Potom boli aj týraní, aby priznali umelo vymyslené viny. Takto bol týraný aj salezián Titus Zeman, adept na blahorečenie. Teraz sme týranie videli na ulici. Dievčatá, ktoré týrali si iste nespytovali svedomie podľa božích prikázaní. Ktovie ako to bude až sa v nich svedomie ozve. Budú potrebovať tiež pomoc. Videli sme ako sa boja ľudia zastať sa týranej dievčiny. Neodpovedali na výzvu svojho svedomia pomôcť. Báli sa. Podobnosti? V niečom áno. Rozpadom sveta prežívaného, zážitkového. Takto totalitu charakterizoval filozof Habermans. Rozpadne sa zážitkový svet a dotýčný už nie je schopný spolucítiť s inými. Ale je tu aj odlišnosť. Odlišnosť tejto udalosti je v tom, že Titus Zeman konfrontovaný s týraním, chápal odpoveď na otázku, ktorá z udalosti vyplývala, teda to, čo nie je a čo by malo byť, z pohľadu kresťanstva. V RTVS sa k prípadu vyjadrila psychologička, ale problém nie je iba psychologický, ale aj duchovný. Čo by povedal duchovný? Zhodnotenie duchovnej stránky problému týrania nedostalo príležitosti. Nikto sa nepýtal čo sa stalo so svedomím ľudí. Zhodneme sa, že brutalita nemá byť. Ale na otázku čo má byť, aby nebola, by bolo mnoho odpovedí, zhoda by bola ťažšia. Prečo? Pretože vyjadriť to, čo by malo byť, je nie je len v závislosti od zla ktoré vidíme, ale je v závislosti od dobra. A líšili by sme sa mierou tohto uskutočňovaného dobra v našich životoch v danom životnom momente. Líšili by sme aj tým, či si spytujeme svedomie podľa desatora božích prikázaní, alebo podľa mier, ktoré podsúva svet. A to by ovplyvňovalo aj hĺbku odpovede. Dobro je nekonečné a v istom zmysle tým vyvoláva napätie vo vzťahu ku konečnému človeku. To je ľudské. Porozumieť hlbšie tomu čo nie je a čo by malo byť, predpokladá pochopiť príčinu tohto rozpadu zážitkového sveta, zániku citov, straty akejkoľvek spôsobilosti vžiť sa do života týraného. Stratu svedomia, jeho odsunutie. U tých, ktorí šikanujú, alebo páchajú násilie, sa zisťuje jeden dôležitý moment. Na otázku čo cítili v tej chvíli, keď uskutočňovali agresiu, odpovedali, že im bolo dobre. Až potom sa ozýva svedomie, snaha potlačiť ho a boj s krízou, aby nebola. Na začiatku je zlyhanie toho čo by malo byť, ktoré je hlbšie položené, ako sú iba praktické otázky každodenného života, aj keď s nimi ono súvisí.

Všimnime si jedno pozorovanie psychologičky, ktorá pracuje na onkológii a poznamenáva, že ju mrzí, keď pozoruje ako ošetrojúci predlží život umierajúcemu o deň, aby umrel v službe kolegovi a nie jemu. Čo sa stalo? Povýšila sa metóda nad problém. Pri tejto vete sa mnohí začnú tváriť znechutene, zase niečo zložité. A čo tak byť gramotnejší vo veciach duševného života? Problémom je umieranie, sprevádzanie človeka týmto ťažkým obdobím. Tento problém sa ignoruje a použije sa iba metóda, ktorou sa dá o jeden deň predlžiť život. Aby umrel kolegovi. Na prvý pohľad jasné, čo nie je a čo má byť. Ale to čo má byť je naliehavá otázka. Psychologička uvažuje hlbšie. Prečo to tento ošetrojúci urobí a iný neurobí? A prichádza na príčinu, že to môže byť falošná predstava o tom, čo je to život. Teda to čo má byť. Je chybou ak si život predstavíme iba ako možnosť príjemnosti, falošného humanizmu, ktorý ako píše slovenský filozof Hanus, uzatvára človeka iba do pozemského rámca, jeho príjemnosti. Nie že by tento rámec podceňoval, žijeme na zemi, to je v poriadku. Ale nie je v poriadku, ak nechceme uznať, že ho nemožno obmedziť iba na pozemské, ale že treba uznať aj horizontálu k niečomu čo nás presahuje. K trojedinému Bohu. To je o dráme dobra. Poľský filozof Tischner píše, že dráma

dobra je tu preto, že jedno dobro sa postaví proti inému dobru. Napríklad v komunizme platilo, budete sa mať dobre, ale Boh neexistuje, to musíte uznať. Ľudia rozdeleného dobra strácajú dialóg s dobrom. Jedno dobro sa postavilo proti inému dobru. Pomedzi to sa presadí zlo. V tom je podobnosť novodobého násillia. Psychologička pokračuje. Sú aj iné prípady. Ošetrujúci chytí umierajúceho za ruku, mlčia a deje sa pritom veľa. Symbolika má veľký význam. Pomáha udržať vnútorný rozhovor s dobrom aj v tejto ťažkej životnej chvíli. A v tom to je, čo má byť. Čo je hlbšie položené ako to, čo vidíme na prvý pohľad. Otázka čo má byť sa dá zodpovedať často iba tak, že si dáme tú námahu a zisťujeme aký je posledný princíp v probléme. Môžeme povedať, že aj rozhovor s dobrom v nás samých je takým posledným princípom. Ukáže nám ho. Tento vnútorný rozhovor s dobrom salezián Titus Zeman neprerušil ani v čase veľkého zla, ktoré na ňom páchal človek totality. Ktorý už nevedel udržať vnútorný rozhovor s dobrom a na jeho miesto nastúpilo zlo. Aby sme toto vnímali, treba vidieť nie len ten hmotný svet. Ako totalitu. O tomto hmotnom svete Spranger napísal, že všetko čo vidíme je iba podobenstvo. Počul som rozprávať mladšieho muža, ktorý už prezrieval pre manželstvo, že na toto je dosť času. S tým sa netreba nikdy ponáhľať. Stačí aj v päťdesiatke. Manželstvo sa tu síce neignoruje, ale chápe sa ako slabší článok v živote, pred ktorým si treba dávať pozor. Vnútorný rozhovor s dobrom má tu už vážne trhliny. Tischner píše, že ak aj človek urobí niečo zle, uvedomí si to iba tak, že vie čo je dobro. Ba mnohokrát chápe hodnotovú podstatu udalosti a predsa jeho rozhovor s dobrom slabne pretože neverí dobru a nebadane nastupuje rozhovor so zlom. Možno preto je v Evanjeliu text, že ten kto pohorší maličkých by urobil lepšie keby si uviazal kameň na krk a hodil sa do vody. Deti sa rozprávajú s dobrom. Ak človek udrží vnútorný rozhovor s dobrom, pomaly sa premení plášť jeho bytia, života. A to nás nikto netýra, ako bol týraný Titus Zeman. Ak si kladieme otázku toho čo má byť iba vtedy ak stretneme zlom, toto pozorované zlo a odmietané zlo, nemusí stačiť na správnu odpoveď toho čo má byť. Klásť si otázku čo má byť si treba ako súčasť prejavu, hľadania dobra. V každodennom živote, nie až vtedy čo nastane zlo. Každodenne pýtať sa na to čo má byť, znamená pýtať sa, kontrolovať každodenné udalosti, skôr ako sa z nich môže vyklúť zlo. Svedomie je každodenný regulátor života. Ten môže byť ohrozený tým, že na jednej strane spoločnosť môže vyžadovať dobré ciele, ale na druhej strane nedáva, alebo je ľahostajná k problematike starosti o dostatočné prostriedky ako sa k tým prostriedkom dopracovať aj v ich materiálnej podobe. Majetok nie je preto cieľová hodnota, ako sa v našej spoločnosti stalo, ale iba prostriedok ktorý je nevyhnutný k tomu aby sme mohli rozvíjať svoju osobnosť. Je preukázané, že deti v ťažších ekonomických podmienok aj menej mentálne vyspievajú. Ak bude mať spoločnosť cieľ rozvíjať osobnosť človeka, podporovať umením, kultúrou, kresťanstvom, aj potreby takého človeka nebudú deformované, aj k majetku bude mať mravný postoj. V našej spoločnosti sa veľa píše o negatívnych javoch, čo je správne, ale absentuje vymedzenie dobra, ktoré je nezávislé, na dialektike so zlom. Kresťanstvo nastoľuje každodenne dobro ako program. Pouvažujme či si kladieme otázku ako a čo má byť nie len vtedy, keď sa stretneme so zlom, ale skôr, aby sme objavili a udržali rozhovor s dobrom. Žiaľ povedať, že za pomoci Ducha svätého už dnes pripadá ako nemoderný anachronizmus. Ale len tak určite osobne prispejeme k tomu, že dráma dobra nemusí byť.